Energiakaupungit ry

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta

Diaarinumero VN/24069/2026

8.10.2026

Energiakaupungit ry kiittää Työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi sähkömarkkinalain muuttamisesta. Pidämme tärkeänä, että valtioneuvosto on tiedostanut verkkokapasiteetin riittävyyden haasteeksi Suomeen suunniteltujen investointien toteuttamiselle. Verkkokapasiteetin riittävyyteen liittyviä ongelmia ei kuitenkaan voida ratkaista muuttamalla kapasiteetin jakamisen menetelmiä, vaan ainoastaan investoimalla verkkoihin riittävästi.

Voimassa olevan lainsäädännön perusteella verkonhaltijoiden liittämis- ja kehittämisvelvollisuuden toimeenpanoa ohjataan ensisijaisesti kehittämissuunnitelmien kautta. Asiakkaiden ilmoittamat investointitarpeet huomioidaan suunnitelmissa kahden vuoden välein toteutettavan kuulemismenettelyn kautta. Kehittämissuunnitelmien ja kuulemismenettelyn ensisijaisena tapana edistää kapasiteettitarpeiden ennakoimisessa tulisi edelleen kehittää ensisijaisena kanavana turvata liittyjille riittävä verkkokapasiteetti. **Onkin tärkeää, että etusijamenettely tukee nykyisiä prosesseja, eikä heikennä niitä tai tuo ohituskaistaa liityntäkapasiteetin saamiseen ilman osallistumista kehittämissuunnitelman valmisteluun.**

Energiakaupungit ry katsoo, ettei lakiesityksessä ole arvioitu riittävästi, miten uusi menettely vaikuttaisi käynnissä olevaan verkkosuunnitteluun. Etusijamenettelyn käyttöönotto kesken kehittämissuunnitelmien tarkastelukauden voi mahdollisesti synnyttää ristiriitoja jo hyväksyttyjen investointisuunnitelmien, toimitusvarmuusinvestointien sekä muiden verkon vahvistamisinvestointien kanssa. Lakiesityksessä ei tällä hetkellä oteta kantaa esimerkiksi siihen, miten kapasiteetti tulisi jakaa voimassa olevan kehittämissuunnitelman mukaisen, alempaan etusijaryhmään kuuluvan hankkeen ja kehittämissuunnitelman vahvistamisen jälkeen aloitetun, korkeimpaan etusijaluokkaan kuuluvan hankkeen välillä. **Lainsäädännössä tulisi määrittää selkeästi etusijamenettelyn suhde verkkoyhtiöiden liittämis- ja verkonkehittämisvelvollisuuksiin, jotta sääntelyn tavoitteet ja käytännön toteutus ovat keskenään johdonmukaiset.**

Esitysluonnoksen liittymäkokoon liittyvät kriteerit etusijaluokkiin asettamisessa voivat kannustaa suuritehoisia liittyjiä jakamaan hankkeitaan siten, että liittyminen tapahtuu kantaverkon sijaan paikallisiin jakeluverkkoihin. Tämä tekee kokonaisuuden hallinnasta ja ennakoinnista haastavaa, etenkin jos samaan kokonaisuuteen liittyviä hankkeita liitetään useampaan eri jakeluverkkoon. Lainsäädäntöön ei ole perusteltua jättää tämänkaltaisia kannustimia.

Energiakaupungit ry // +358 50 570 4080 // eero.haapalehto@energiakaupungit.fi
www.energiakaupungit.fi // Eteläranta 10, 00130 Helsinki // Y-tunnus: 3229140-4

Energia kaupungit

Esitysluonnoksen 19 §:ssä etusijaryhmät ja etusijajärjestys sidotaan suoraan verkon kehittämisvelvollisuuteen. Etusijamenettely ohjaisi siten kapasiteetin tarjoamisen lisäksi myös sitä, missä järjestyksessä verkkoa kehitetään liittymistarpeita varten. Verkkoyhtiöiden voimassa olevat kehittämissuunnitelmat on kuitenkin laadittu nykyisen sääntelyn mukaisesti. Viimeisimmät kehittämissuunnitelmat ovat olleet asiakkaiden kuultavina kuluvan vuoden aikana, ja ne ulottuvat usean vuoden ajanjaksolle. Esitysluonnoksessa ei ole arvioitu riittävästi, miten uusi etusijajärjestelmä vaikuttaisi verkkoyhtiöiden kehittämissuunnitelmiin, investointien priorisointiin ja Energiaviraston harjoittamaan valvontaan. **On epäselvää, voiko verkonhaltija joutua poikkeamaan kehittämissuunnitelmastaan etusijamenettelyn vuoksi.** Mikäli voi, syntyisi velvoite perustella poikkeamia jälkikäteen valvontaviranomaiselle, mikä edelleen lisää hallinnollista taakkaa.

Energiakaupungit ry suhtautuu lähtökohtaisesti neutraalisti siihen, millä perusteilla saatavilla oleva verkkokapasiteetti ohjeistetaan lainsäädännössä jakamaan. Pidämme kuitenkin tärkeänä, että yhteiskunnan perustoimintojen turvaamisen ja energiajärjestelmän häiriöttömän toiminnan kannalta keskeiset käyttöpaikat asetetaan etusijalle suhteessa muihin toimintoihin. **On kuitenkin olennaista, että oikeustila on mahdollisimman selkeä ja riidaton verkonhaltijoiden toimiessa sähkömarkkinalainsäädännön soveltajina.**

Näemme esityksen keskeisimpänä riskinä epävarman oikeustilan syntymisen. Mikäli lainsäädäntö ei ole yksiselitteisesti tulkittavissa, se lisää myös verkonhaltijoiden toisistaan eroavien tulkintojen todennäköisyyttä. Epävarma oikeustila ja keskenään ristiriitaiset lainsäädännön tulkinnat lisäävät liittyjien Energiavirastolle tekemien kanteluiden ja markkinaoikeusvalituksien todennäköisyyttä ja niistä verkonhaltijalle muodostuvaa riskiä oikeudellisista ja taloudellisista seuraamuksista. **Kantelut lisäävät merkittävästi Energiaviraston hallinnollista taakkaa, mutta esitysluonnos ei ota kantaa siihen, myönnetäänkö Energiavirastolle tarkoitusta varten lisää resursseja vai käsitelläänkö liittämistä koskevat erimielisyydet muiden tehtävien kustannuksella.**

Markkinaoikeuskäsittelyn tyypillinen kesto on yksiselitteisessä tapauksessa noin kuusi kuukautta ja monitulkintaisemmissa tilanteissa vähintään vuoden. Koska kyseessä on kokonaan uusi lainsäädäntö, voidaan olettaa käsittelyn kestävän tavanomaista pidempään. Lisäksi on huomioitava valitusten määrän kasvusta seuraava ruuhka käsittelyajoissa. Uutta lainsäädäntöä koskevilla ratkaisuilla on usein myös ennakkotapausluonne, joka lisää korkeimmasta hallinto-oikeudesta myönnettävän valitusluvan todennäköisyyttä. **Vaikka valitukset eivät menestyisi, viivästymisellä ja oikeudenkäyntien tuottamalla hallinnollisella taakalla on liittämistä ja verkon kehittämispäätöksiä hidastava vaikutus.**

Hallituksen esitysluonnosta tulisi jatkovalmistelussa täydentää mahdollisimman yksiselitteisillä soveltamisohjeilla, joissa tunnistetaan potentiaalisesti haastavat tulkintatilanteet ja ohjeistetaan niiden tulkinnassa. Lopullisessa ehdotuksessa olisi hyödyllistä

täsmentää, mitä tietoja ja perusteluja hakijalle julkaistaan sekä miten varauksen mitoitusta ja päätösten yhdenmukaisuutta valvotaan. Myös EU:n komission liittymisohjeistus korostaa objektiivisia, perusteltuja ja läpinäkyviä etusijakriteereitä.

Energiakaupungit ry korostaa, että **jakeluverkkoyhtiöillä ei ole edellytyksiä toteuttaa esityksessä verkonhaltijoille määritettyjä luonteeltaan viranomaisvalvonnan kaltaisia tehtäviä kulutuskohteisiin liittyvän tuotannon osalta**, etenkään jos liittymään kytkeytyvä tuotantoinvestointi toteutetaan toisen verkkoyhtiön alueella. Viranomaisluontoisten valvontatehtävien tulisi kuulua Energiaviraston toimenkuvaan.

Esitysluonnoksen perusteella etusijamenettelyä sovellettaisiin kaikkiin liityntäkyselyihin. **Etusijamenettelyn käyttöä tulisi rajoittaa vain sellaisten verkkojen toiminta-alueille, joissa kapasiteetti on riittämätöntä.** Jos näin ei menetellä, verkkoyhtiöiden hallinnollinen taakka kasvaa merkittävästi, kun niiden on luotava uusi päällekkäinen menettely asiakkaiden luokitteluun etusijaryhmiin ja tähän tarvitun tiedon keräämiseen myös tilanteissa, joissa kaikki liitynnät voidaan toteuttaa.

Ehdotetun sääntelyn mukainen toiminta sitoisi merkittävästi verkkoyhtiöiden verkon kehittämiseen käytettävissä olevia asiantuntijaresursseja valvonta- ja tulkintatehtäviin. **Etusijamenettelyn edellyttämää hallinnollista taakkaa tulisikin pyrkiä keventämään, jotta sen vaatimukset eivät hidasta verkkoinvestointien suunnittelua ja toimeenpanoa.** Verkkojen vahvistamisen hidastuminen aiheuttaa lisää liittämiskapasiteetin pullonkauloja ja kapasiteettivajausta.

Lisäksi Energiakaupungit ry haluaa nostaa esiin muutamia sen jäsenyhtiöiden toiminnan ja energiajärjestelmän sektori-integraation kannalta keskeisiä seikkoja:

1) 100 MW liittymärajoitus etusijaryhmässä 2 on ongelmallinen erityisesti niiden olemassa olevien liittymien kohdalla, jossa jo suhteellisen pieni liittymäkoon kasvattaminen nostaisi kohteen rajan yli. Energiakaupunkien jäsenyhtiöiden osalta tämä koskisi suoraan esimerkiksi sähkökattilalaitoksia, joiden on niihin liittyvien lämpövarastojen ja kaukolämpöverkon rakenteen vuoksi optimaalista sijoittua olemassa oleville voimalaitosalueille. Menettely voi kannustaa rinnakkaisiin liittymiin, maa-alueiden ja laitteistojen hajauttamiseen tai hankkeiden pilkkomiseen, vaikka olemassa olevan laitoksen laajennus käyttäisi kokonaisuutena verkkoa ja muuta infrastruktuuria tehokkaammin. Energiantuotannon kannalta keskeiset toiminnot tulisikin siksi sijoittaa etusijaryhmään 1.

2) Datakeskuksien osalta ei huomioida lainkaan niiden tehokkuutta energiajärjestelmän kokonaisuuden kannalta. Datakeskus, jonka hukkalämmöstä jokin vähimmäismäärä, esimerkiksi 50 % hyödynnetään esimerkiksi muiden kiinteistöjen lämmittämiseen tai muuhun yhteiskunnan kannalta välttämättömään toimintoon, tulisi sijoittaa korkeampaan

etusijaryhmään kuin datakeskus, jonka hukkalämpöä ei hyödynnetä lainkaan tai jota käytetään johonkin toissijaiseen tarkoitukseen. Hukkalämmön hyödyntäminen datakeskusten ja muiden teollisten kohteiden osalta korvaa useissa tapauksissa tarpeen muulle sähköä käyttävälle lämmöntuotannolle, kuten sähkökattiloille ja kiinteistökohtaisille tai kaukolämpöjärjestelmään liitetyille lämpöpumpuille, jotka tarvitsevat tässä tapauksessa oman sähköliittymän.

3) Kannatamme esitykseen sisältyvää laajempaa mahdollisuutta pysyvästi joustavien liittymissopimusten tekemiseen. Useille liittyjille tällaiseen sopimukseen liittyvä jousto on mahdollista ja kannattavaa liiketoiminnallisesti, etenkin jos se mahdollistaa nopeamman liittymisen verkkoon. Pysyvästi joustavien liittymissopimusten yleistyminen on myös pysyvä ratkaisu verkkojen kehittämistarpeen haasteiden ratkaisemiseen.

4) Eräkäsittelyjen aikataulut on yhteensovitettava valtakunnallisesti. Esitysluonnoksen mukaan muihin kuin etusijaryhmään 1 kuuluvat tarjouspyynnöt käsiteltäisiin etusijaryhmäkohtaisissa erissä kahdesti vuodessa. Esitysluonnoksessa edellytetään, että verkonhaltijoiden tulee yhteensovittaa näiden aikataulut siltä osin, kuin hankkeen toteuttaminen edellyttää toisen verkonhaltijan kapasiteetin hyödyntämistä. Luonnoksesta ei käy ilmi, miten kantaverkon ja jakeluverkkojen etusijamenettelyt, aikataulut ja tiedonvaihto sovitetaan käytännössä yhteen. Energiakaupungit ry katsoo, että menettelyn tulisi noudattaa yhtenäistä valtakunnallista aikataulua.

5) Kantaverkkoyhtiön määrittämien alueiden merkitystä tulee selkeyttää. Luonnoksen mukaan tuotantositoumuksessa määritellyn voimalaitoksen on sijaittava kantaverkonhaltijan määrittämällä alueella, jonka sisällä ei ole kantaverkon siirtorajoituksia. Liittymään sovellettaisiin sitä aluejakoa, joka on voimassa käsittelyn alkaessa. Alueiden muodostamisperusteet, laajuus, pysyvyys ja mahdolliset muuttamisperusteet eivät käy ilmi esitysluonnoksesta. Tätä on täsmennettävä ja samalla varmistettava, että aluejako perustuu kantaverkon teknisiin siirtorajoituksiin, eikä esimerkiksi sähkömarkkinoiden tarjousalueisiin.

Esitysluonnoksen kohteena oleva laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027 alkaen. Energiakaupungit ry katsoo, että aikataulu on erittäin tiukka etenkin huomioiden jännitteet suhteessa voimassa olevaan sääntelyyn ja epävarmat oikeustilamuutokset. Pidämme erittäin riskialttiina, jos laki tulee voimaan ennen kuin suhde kehittämissuunnitelmiin on ratkaistu ja laista on laadittu yksiselitteiset soveltamisohjeet. **Koska nykyinen sähköverkkojen valvontajakso jatkuu vuoden 2027 loppuun, pitäisimme perusteltuna käyttää tätä viiteajankohtana uuden lain voimaantulolle, jolloin verkonhaltijoilla olisi riittävä siirtymäaika ennen säädösten voimaantuloa.**

Ennen lainsäädännön voimaantuloa on lisäksi varmistettava sen yhdenmukaisuus EU:n sähkömarkkinalainsäädännön kanssa. Siirto- ja jakeluverkonhaltijoilla on yleinen velvoite varmistaa kolmansien osapuolten syrjimätön pääsy sähköverkkoihin. Tuottajia ja kuluttajia koskevien kriteerien tulee siten olla syrjimättömiä. Tämä herättää kysymyksen siitä, voidaanko etusijamenettely toteuttaa EU lainsäädännön mukaisesti ja voisiko menettely johtaa komission tarkasteluun.

Lopuksi Energiakaupungit ry haluaa korostaa, että vaikka etusijamenettelyn käyttöönottoa voidaan sinällään pitää perusteltuna olosuhteissa, jossa verkkokapasiteetti on jo muodostunut pullonkaulaksi yhteiskunnan ja talouden rakenteiden kehitykselle ja yhteiskunnan kannalta välttämättömien ja tarpeellisten kohteiden liittämistä on priorisoitava ja kulutuskohteita on tarpeen ohjata sijoittumaan verkon kannalta tehokkaasti, etusijamenettely ei itsessään ratkaise verkon pullonkaulojen ja ennakoitavissa olevaan sähkönkulutuksen kasvuun nähden liian pienen verkkokapasiteetin ongelmaa. Pullonkaulat ja kapasiteettiongelmat voidaan purkaa vain mahdollistamalla verkonhaltijoille kysyntään nähden riittävä ennakoiva investointikyky. Verkkojen kehittäminen on kaikissa olosuhteissa hitaampaa kuin uuden tuotannon ja kulutuksen rakentaminen, mikä edellyttää verkonhaltijoilta pitkäjänteistä varautumismahdollisuutta tulevaan kysyntään.